

RAZSTAVE
EXHIBITIONS

SPET TRTE SO RODILE ...
O KULTURI VINA NA SLOVENSKEM

Občasna razstava Slovenskega etnografskega muzeja

267

Izkaznica

Lokacija: Slovenski etnografski muzej, Ljubljana

Čas: 20. 11. 2008 – 7. 6. 2009

Vrsta: Občasna monotematska razstava

Avtorici koncepta: dr. Bojana Rogelj Škafar in Adela Ramovš

Strokovni sodelavci: dr. Janez Bogataj, mag. Andrej Dular in dr. Aleš Gačnik

Oblikovanje: Mojca Turk in Polona Zupančič

Koordinatorica: Nina Zdravič Polič

Gradivo za razstavo (ekspoziti): Slovenski etnografski muzej, drugi slovenski muzeji in galerije, RTV Slovenije, Arhiv RS, Filmski sklad RS, podjetja, vinske kleti, vinarji, vinska združenja in posamezniki

Število obiskovalcev: 9500

Število vodstev: 49

Publikacije: monografija dr. Dušana Terčelja *Kultura vina na Slovenskem* (Ptuj: Tovarna tradicij; Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2007); *zgirbanka* Spet trte so rodile ... (Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2008)

PR: tiskani mediji: vabila, letaki, promocijski razglednici; zunanja obeležja: ulični in hišni transparenti; spletno komuniciranje

Oglaševanje in obveščanje: časopisni oglasi, radijski in televizijski prispevki, spletno oglaševanje, intervjuji in drugi članki

Trženje: prodaja izdelkov pod blagovno znamko Spet trte so rodile ... (majolike, kelih, hladilna posoda za steklenice, kuhinjske krpe, vinski kamen, papir za zavijanje, vrečke) v muzejski trgovini

Spremljajoče prireditve: *Vinske zgodbe* Okusimo vino v sodelovanju s slovenskimi vinarji; predstave *Invinoveritas??* v izvedbi gledališča *Senzorium*; predstavitev starih vinskih sort (Marijan Mlekuž); strokovna vodstva po razstavi; predstavitev *Festivala vin in Vinskega sejma*; razstava fotografij in vinskih plakatov v Kavarni SEM

Število objav: domači mediji 303 / tuji mediji 30

Tako kot vsaka razstava ima tudi pričujoča svojo “predzgodovino”, ki je nekoliko posebna. Dne 14. 6. 2005 je bila 5. seja Strateškega sveta Vlade RS za kulturo, izobraževanje in znanost, na kateri so člani obravnavali vprašanje promocije Republike Slovenije v času predsedovanja Evropski uniji. Navedena je bila vrsta predlogov, v poglavitnem izvirajočih iz strokovnih usmeritev posameznih članov Strokovnega sveta. Podpisani sem predlagal novost v slovenskem prostoru, in sicer po vzoru iz sosednje Avstrije, t. i. “deželno” ali državno razstavo, ki bi s kombinacijo monografskega in monotematskega pristopa izpostavila eno od temeljnih značilnosti gospodarskega, družbenega in duhovnega prizadevanja v Sloveniji. Predlagana je bila tematika “Slovenija-trta-vino-vinska kultura” in “skozi” ta okvir naj bi predstavili dediščino in sodobno Slovenijo, od literature do kulinarike in od kmetijstva do družbenih razmerij. Razstava bi bila prvi primer aktivnega in vsebinskega multidisciplinarnega in multiinstitucionalnega sodelovanja vseh slovenskih muzejev (in galerij). Nosilno vlogo koordinatorja naj bi imel Slovenski etnografski muzej. Ta temeljna, reprezentančna razstavna vsebina je bila 15. 11. 2005 potrjena tudi na seji nekaterih predstavnikov Strateškega sveta na takratnem Uradu vlade RS za informiranje (danes Urad Vlade RS za komuniciranje). Na tem sestanku je bila potrjena temeljna strategija dogodkov v času predsedovanja, ki naj bi jo predstavljala v Sloveniji t. i. “deželna” razstava, po posameznih evropskih državah pa ena sama reprezentativna potujoča razstava, ki bi jo v posameznih državah obogatili z različnimi kulturnimi dogodki in nastopi. Koncept je bil razen vsebinsko predvsem tudi finančno varčno naravnano. Vendar se je po tem datumu zadeva izgubila v palčnem kolesju državnega aparata. Tudi v muzejskih okvirih ni prišlo niti do izhodiščnih pogovorov.

Izhodišča za zasnovo velike vseslovenske državne razstave so le bila osnova za razmišljanje o monotematski občasni razstavi, ki so jo začeli razvijati in pripravljati v Slovenskem etnografskem muzeju in jo odprli 20. 11. 2008, v t. i. “Martinovem mesecu”. Seveda je razstava ostala v metodoloških okvirih etnološkega pogleda in je opustila zamišljeno multidisciplinarno izhodišče, ki je bilo prvotno usmerjeno k vsedrjavni predstavitvi tega pomembnega segmenta vsakdanjega in prazničnega življenja ter človekovega prizadevanja na Slovenskem.

Temelj razstave s sloganovskim naslovom “Spet trte so rodile” (po Prešernovi Zdravljici) je predstavljala trdna strokovna zasnova, ki je bila prelita v prostorski prikaz. Ta se je stopnjeval, bolje rečeno nadaljeval po dokaj klasični etnološki muzeološki shemi: od zgodovine in ergologije do družbenih razmerij in duhovnih razsežnosti. Morda delam krivico stroki, če to označim kot klasično shemo? Morda pa je prav to “identiteta” ali razpoznavnost, celo govorica naše vede v muzejskih okvirih? Ti vprašanji puščam odprti. Vsekakor pomenita eno od izhodišč za strokovno razpravo o muzeoloških postavitvah, torej o govoricah ali sistemih “jezikov”, s katerimi nagovarjamo obiskovalce občasnih razstav in stalnih zbirk.

Vhod v razstavne prostore je bil simboličen. Označevali so ga besedilo Prešernove Zdravljice ter trije regionalno različni šopi zelenja in oblanja za nekdanje označevanje vinotočev in osmic. Z njimi je razstava že na začetku opozorila na tri vinorodne dežele Slovenije in veliko različnost, ki se ne kaže le v vinih, ampak predvsem v številnih

posebnostih gmotnega, družbenega in duhovnega prizadevanja, povezanega z vinogradi, kletmi, vini, njihovim uživanjem idr. Oblikovalsko in vsebinsko je bil najbolj zgovoren prvi razstavni prostor z umestitvijo dokaj animacijskih informativnih krogov, na katerih so bila izpisana temeljna področja človekovega življenja, dela in ustvarjalnosti, tako ali drugače povezana z vinom. Ko je obiskovalec dobil to široko informacijo, se je lahko podal v spiralo zgodovinskega razvoja, kjer so bili nanizani pomembnejši mejniki v razvoju te gospodarske panoge. Pri tem je bil poudarek na gospodarskem delu, iz pregleda pa so izpadle nekatere družbene razsežnosti. Seveda bi vnašanje le-teh pomnožilo spiralni prikaz, poleg tega so to kulturne sestavine, ki jih je težje časovno določiti.

Naslednja dva razstavna prostora sta bila namenjena prikazu vinogradniškega in vinarskega leta. Izhodišče, tudi vizualno, je bilo v štirih letnih časih, vanje pa vključena pretežno ergološka vprašanja, torej povezana z orodji in napravami za delo v vinogradu in z grozdljem. Oblikovanje razstave je v tem delu postreglo z aranžiranim vinogradom, nekakšno vinogradniško muzejsko "ikebano", kar bi ob podobnih predstavitvah v prihodnje bolj pričakovali zunaj muzeja. Gospodarsko-ergološki del je bil nekoliko šibak v predstavitvi kletarstva in vinskih kleti. Posebej še zato, ker je ta del naše vinogradniške in vinarske kulture razmeroma dobro raziskan (Sergij Vilfan, Andrej Dular, Vito Hazler). Morda se je prav na tej točki razstave že pokazalo, da je za prikaz te tematike pravzaprav premalo prostora(!). Zdi se, kot da je na tem mestu razstava konceptualno nekoliko "popustila" in je v nadaljevanju dopuščala nekaj bližnjic, zlasti vizualnega, oblikovalskega značaja. Ena takih je bila prav gotovo nepremišljena postavitev stene z litrskimi steklenicami. Družbene in le delno duhovne razsežnosti vina in vinske kulture so bile prikazane v zadnjem delu razstave, ki se je zaključila s policijskimi alkotesti. Poučen je bil prikaz delovanja nekaterih bratovščin in združenj, ki v sodobni Sloveniji na različne načine sooblikujejo t. i. "čisto vest slovenskih vin". Ta del razstave je bil seveda le na ravni izhodiščne informativnosti. Vendar je bila vključitev te tematike še kako pomembna. Pokazala je na možnosti neke prihodnje tematske razstave v SEM o sodobnih oblikah druženja in združevanja, kar bi utegnilo biti zelo problemsko in izzivalno za razumevanje sodobnih družbenih odnosov v Sloveniji ter njihovih razmerij z evropskimi in svetovnimi.

Če se povrnem k uvodnim mislim, lahko ponovno poudarim neuresničitev prvotno zamišljene večdisciplinarne (deželne) razstave. Zares je škoda (strokovna, organizacijska, komunikacijska, politična, promocijska ...), da tudi tokrat ni uspelo združiti različnih muzejev in galerij (!) k celovitemu monografskemu prikazu. Morda smo bili vsi nekoliko naivni v prepričanju, da sta vino in vinska kultura le eno od tistih področij, kjer bi lahko prišlo do združitve naših strokovnih, organizacijskih in še kakšnih moči. Toda stanje je tako, kakršno pač je, in očitno še ni dozorel čas (in ljudje!) za take projekte. Vendar pa je SEM z organizacijo in postavitvijo razstave v dani zasnovi in okvirih naredil dobro potezo. To navsezadnje dokazuje tudi odziv nanjo. Upam, da je bilo med njenimi obiskovalci tudi veliko mladine, ki v šolah sicer še vedno posluša, da je vino oz. alkohol družbeno zlo. S takim pogledom mlade le še bolj navajajo k pitju. Zato je prav ta razstava lahko pokazala vse razsežnosti kulturnega pojava in gospodarske dejavnosti, ki niso povezane le z zapitostjo, bruhanjem in nasiljem.

Vhod v razstavne prostore s simbolno ponazoritvijo treh vinorodnih dežel Slovenije.
(Dokumentacija SEM)

Izbrana dejstva o kulturi vina na Slovenskem. (Dokumentacija SEM)

S trto in vinom skozi leto: vinograd na razstavi. (Dokumentacija SEM)

Gostilna: mesto srečevanja, praznovanja in veselja. (Dokumentacija SEM)

Tematski sklop Vinsko turistične ceste. (Dokumentacija SEM)